

Maria Soininen
Oikeusministeriö
oikeusministerio@om.fi

Diaarinumero
4418/9B/14

Päiväys
22.10.2014

Viite

Lausuntopyyntö OM 9/58/2012
Hankerekisteri HARE -numero on OM041:00/2012

Asia

Lausuntopyyntö: Viittomakielilaki

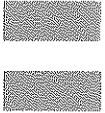
Ihmisoikeuskeskus on saanut oikeusministeriöltä lausuntopyynnön koskien viittomakielilakia valmistelleen työryhmän mietintöä ja siihen sisältyvää ehdotusta hallituksen esitykseksi eduskunnalle.

Ihmisoikeuskeskus edistää perus- ja ihmisoikeuksiin liittyvää tiedotusta, koulutusta, kasvatusta ja tutkimusta, laatii selvityksiä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta, tekee aloitteita perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi, osallistuu eurooppalaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön ja huolehtii muista vastaavista tehtävistä näissä kysymyksissä. Tehtäviensä mukaisesti Ihmisoikeuskeskus kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti siihen, miten kyseessä oleva ehdotus edistäisi viittomakielisten ihmisoikeuksien toteutumista.

Viittomakielilakia valmistelevan työryhmän tehtävänä on ollut valmistella ehdotus viittomakielilä koskevaksi suppeaksi yleislaki hallituksen esityksen muotoon sekä tarkastella viittomakielilä käyttäviä koskevaa erityislainsäädäntöä.

Työryhmän esityksen mukaan viittomakielilaki olisi suppea yleislaki, jolla edistetään viittomakielilä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä. Lain tavoitteena on, että viranomaiset edistävät toiminnassaan viittomakielilä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa viittomakielellä. Ehdotuksessa viittomakielellä tarkoitetaan suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakielilä.

Aineelliset säännökset viittomakielilä käyttävien kielellisistä oikeuksista sisältyisivät edelleen eri hallinnonalojen lainsäädäntöön. Tämän lisäksi työryhmä pitää tärkeänä, että tulkkauspalvelulakia kehitetään ja lain soveltamista selvennetään. Työryhmä esittää myös erillisen selvityksen tekemistä suomenruotsalaista viittomakielilä käyttävien henkilöiden kokonaistilanteesta ja ennen kaikkea siitä, miten suomenruotsalaisen viittomakielin opetuksen, tutkimuksen ja tulkkiin saatavuuden tilannetta voitaisiin parantaa.

Viittomakielisen luokanopettajakoulutuksen kelpoisuuskysymys sekä muiden kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden kanssa työskentelevien ammattihenkilöiden kelpoisuuskysymykset muun muassa opetuskielen hallinnan kannalta tulee myös työryhmän näkemyksen mukaan selvittää. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä suomenruotsalaista viittomakieltä käyttäviin ja sitä tarvitseviin oppilaisiin.

Yleistä

Työryhmän ehdottaman viittomakielilain tavoitteena on edistää viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien toteutumista käytännössä. Tavoitteena on, että viranomaiset pyrkivät toiminnassaan edistämään viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa viittomakielellä. Ehdotetulla lailla pyritään lisäämään viranomaisten tietoisuutta viittomakielistä sekä viittomakieltä käyttävistä kieli- ja kulttuuriryhmänä.

Esitys pitää sisällään asianmukaisen katsauksen Suomen kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin nimenomaisesti kielellisten oikeuksien osalta (sivut 37-39).

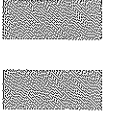
Ihmisoikeuskeskus pitää hyvänä, että työryhmän esitys täsmentää perustuslain 17 §:n 3 momenttiin sisältyvää yleistä säädöstä viittomakielisten oikeuksien turvaamiseksi.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista nostaa viittomakielet kieliksi puhuttujen kielten rinnalle (artikla 2). Sopimuksessa on myös muita kohtia, joissa käsitellään viittomakielisten oikeuksien toteutumista. Ihmisoikeuskeskus pitää erittäin merkittävänä, että työryhmän esitys vahvistaa Suomen osalta vielä ratifioimatta olevan vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa.

Määritelmä

Ehdotuksen määritelmässä viittomakieltä käyttävästä henkilöstä perustana on henkilön äidinkieli tai ensikieli. Määritelmä kattaa siten sekä viittomakieliset kuurot, huonokuuloiset ja kuurosokeat että kuulevat viittomakieliset. Näin ollen esimerkiksi viittomakielisten kuurojen vanhempien kuulevat lapset tunnustetaan viittomakielisiksi heidän itse sitä halutessaan. Ehdotuksessa on myös mainittu sekä suomalainen että suomenruotsalainen viittomakieli. Ihmisoikeuskeskus pitää määritelmää onnistuneena.

Ihmisoikeuskeskus haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota käytännön kysymykseen siitä, millä tavoin kuurona syntyvä lapsi alun perin saa viittomakielen äidinkielekseen. Käsityksemme mukaan nykytilanteessa perheet saattavat jäädä vaille riittävää tietoa ja tukea kielivalinnan tekemiseksi. Erityisen vaikea tilanne voi olla niissä perheissä, joissa kuuleville vanhemmille syntyy kuuro lapsi. Tällöin lapsen oikeus omaan kieleen edellyttää viittomakielen oppimista ja opetusta paitsi lapsen, myös vanhempien osalta. Ihmisoikeuskeskus pitää tärkeänä, että lainsäädäntö on riittävän selkeä, että ne toimenpiteet, jotka ovat tarpeellisia turvaamaan lapsen oikeuden omaan kieleen, myös oikeasti toteutuvat.

Kielelliset oikeudet varhaiskasvatuksessa

Lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973,) 11 §:ssä säädetään kunnan velvollisuudeksi huolehtia siitä, että lasten päivähoitoa voidaan antaa lapsen äidinkielenä olevalla suomen-, ruotsin- tai saamenkielellä.

Lasten päivähoidosta annetun asetuksen (239/1973) 1a §:n mukaan päivähoitolaissa tarkoitettuihin kasvatustavoitteisiin kuuluu suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaisten, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi varhaiskasvatustilain 4 §:n 3 momentiksi esitetään, että varhaiskasvatusta *voidaan* myös järjestää viittomakielellä ja romaniksi. Tätä oikeutta tulisi Ihmisoikeuskeskuksen mukaan vahvistaa ja asiasta tulisi säätää uuden varhaiskasvatusta koskevan lain 15 §:n (Kielelliset oikeudet) kohdalla.

Kristiina Kouros
ma. johtaja